

מראי מקומות - פסחים

צ.א.

יחד לא יכולים, אלא הכוונה שבכולם אין אחד שיכול לאכול לבדו כזית שלם.

אולם הנצי"ב פירש ברש"י כפשוטו, וביאר שאף שמי שיכול לאכול אינו יוצא בפחות מכזית, מכל מקום מי שאינו יכול לאכול כזית, מצוה עליו לאכול כמה שיכול אפילו פחות מכזית [ולכאורה סובר שגם במצוות יש ענין של חצי שיעור, ועי' שערי תשובה תע"ה סק"ב שנחלקו אחרונים בזה], אלא שיש דין נוסף שייאכל מהקרבת פסח כזית בשר, אכן הקשה מדברי רש"י (לעיל ס.) שזקן וחולה שאין ראויים לאכול כזית חשוב שלא לאוכליו. והרמב"ם (ק"פ פ"ב הלכות ב-ג) חלק על רש"י בתרתי: א. שאין שוחטין את הפסח על היחיד אלא א"כ יכול הוא לאכול את כולו, ולא כמש"כ רש"י דביכול לאכול כזית ממנו סגי. ב. שאין שוחטין על החבורה אלא א"כ יכול כל אחד מהן לאכול כזית, ואין די באכילת כזית אחד בין על ידי אחד ובין על ידי כולם, אלא צריך שכל אחד יאכל כזית. ומה ששינוי מאה שאינן יכולין לאכול וכו', היינו שאם אחד מהם אינו יכול לאכול כזית, אין שוחטין עליו. והדין שוחט לאוכליו ושלא לאוכליו שכשר כמש"כ הרמב"ם שם (הל' ה'), היינו בדיעבד.

ד. מנין לזובח פסחו בבמת יחיד וכו' כתב רש"י שהטעם שנקטו במת יחיד, הוא משום שבשעת איסור הבמות, אין שייך במת ציבור. ולכאורה כוונתו כמש"כ המנחת חינוך (תפ"ז, א'), דבשעת איסור הבמות, כל במה שנעשית היא באיסור, ולא שייך לקרוא לה במת ציבור, ולכך נקראו כולם במת יחיד.

ה. אמר ליה לא נשים ועבדים וקטנים אבל נשים יכולות לעשות חבורה לבדן, ועבדים יכולים לעשות חבורה לבדם. ולענין קטנים, כתב הרמב"ם (ק"פ פ"ב ה"ד) שאין שוחטין הפסח על חבורה שכולה קטנים שאינן בני דעת. ובכסף משנה הקשה בטעם הרמב"ם, מדוע צריך דעת לקרבן פסח, וכתב שאולי כוונתו שכיון שאינם בני דעת אין הקדשן הקדש. עוד כתב שיתכן שכוונת הרמב"ם דוקא בשלא הגיעו לעונת נדרים, ולכך כתב שאינם בני דעת, אבל אם הגיעו לעונת נדרים, שהקדשן הקדש, שפיר דמי.

ו. ובשני עושין אותה טפילה לאחרים פירש האור שמח (ק"פ פ"ב ה"ד), שסובר נשים בפסח שני רשות, שאם לא היה אפילו רשות, הרי הפסח נאכל שלא למנויין, לפי שאינה שייכת בפסח כלל. אבל אין שוחטין עליה בפני עצמן, משום שזה כמו אשה המביאה עולת ראייה, שכיון שפטורה ממנה, הרי זה נראה כחולין בעזרה. אולם כתב האור שמח שזה דוקא למ"ד נשים אינן סומכות, אבל למאי דקיי"ל נשים סומכות רשות, שוחטין עליהן גם בפני עצמן, אף שאינן אלא רשות.

א. חוץ מן המפקח בגל שהוא טמא מתחלתו הקשו התוס', מדוע אין הולכים אחר חזקת חי לומר גם במפקח את הגל, שבשעה שהתחיל לפקח היה חי. ותירצו, שכיון שמצאוהו מת, יש לנו לומר שמשעה שהתחיל לפקח כבר היה מת, שכל הטומאות כשעת מציאתן. והעיר החזון איש (אה"ע סי' פ"ט ס"ק ט"ז), הלא מה שכל הטומאות כשעת מציאתן אינו מן הדין, אלא חומרא היא לענין תרומה. ותירץ שכיון שודאי מת מחמת הכאת הגל, נמצא שמשעה שנפל הגל אין לו חזקת חי, שכל הספק הוא רק האם מת תיכף מחמת אותה ההכאה, או לאחר זמן, וכיון שנמצא מת, מחזיקים אותו מת למפרע. עוד תירץ, שיותר שכיח שימות בשעת נפילת הגל עליו, משימות לאחר זמן.

ב. לא שנו אלא גל עגול אבל גל ארוך פטור מלעשות פסח שני

פירש רש"י, שהפטור לעשות פסח שני בגל ארוך, הוא משום הספק שמא לא האהיל בשעת שחיטה כנגד הטומאה, וספק יצא חובת פסח ספק לא יצא, משום שאי אפשר להביא מספק (וכמו בדין חמשה שנתערבו פסחיהן).

והקשה הרש"ש, מממה נפשך, אם הגל ברה"ר, נאמר שהוא ספק טומאה ברה"ר וטהור. ואם היה ברה"י, נאמר שהוא ספק טומאה ברה"י והוא ודאי טמא. ותירץ שנמצא ברה"י, אלא שדומה הוא לטומאת התהום, כיון שמעולם לא ידע אדם האם היתה טומאה במקום שהאהיל, וגם בשעה שהאהיל לא ידע שום אדם אם הוא חי או מת. ואף דאין זה טומאת התהום ממש, כיון שכשנפל עליו הגג הרי הוא בחזקת מת, ולכן בגל עגול חשוב האהיל על טומאה, מ"מ בהצטרפותו לספק, מועיל להחשיבו כטומאת התהום, ולכן אין בו דין ספק טומאה ברה"י ודאי טמא, וסיים שעדיין צ"ע.

והחזון איש (אה"ע סי' פ' ס"ק ט"ז) הוכיח מכאן שאפילו בספק טומאה ברה"י יכולים לשחוט עליו, והיינו משום שאף שאינו ראוי לאכילה, מ"מ כיון דכי אתא אליהו ויאמר שהוא טהור, בר אכילה הוא, מקרי ראוי לאכילה (והביא שנחלקו בזה בירושלמי, עיין שם).

ג. ורבי יוסי מתיר ואפילו חבורה של מאה וכו' כתב רש"י שר' יוסי סובר שהכל תלוי באכילת כזית, יחיד ויכול לאכול כזית מן הפסח, שוחטין עליו, מאה ואין יכולים לאכול כזית מן הפסח בין כולם, אין שוחטין עליהם. ותמה השפת אמת, שמשמע מדבריו שאם יכולים לאכול כזית בין כולם, שוחטים עליהם, אף שאין אחד שיכול לאכול לבדו כזית, והרי שלא לאוכליו הוא, כיון שאין אחד שיכול לאכול כזית. ונדחק בכוונת רש"י שאין יכולים לאכול כזית בין כולם אין הכוונה שרק כולם